

מים חיים

בריאות וקיימות

ומה שביניהם

"ויקח ה' אלהים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה"

בראשית ב, טו

אהבת הארץ: נגד שמירת הטבע / עמוס עוז

ועכשיו הגיע תורו של וידוי נורא. אני מתנגד לשמירת הטבע. עצם האידיאל של "שמירה" אינו מקובל עליו כמעט בשום תחום מתחומי החיים.

לא באנו לעולם כדי לשמור או לשמר איזה דבר: מצוות, מעשי אבות, טבע או מורשת תרבות. יש איזה עיוות בכל מסורת ובכל הלך נפש אשר במרכזו עומד מעשה של שימור."

אין אנו יורשיו של מוזיאון, ולא באנו לעולם כדי להסיר בסבלנות את האבק מעל מוצגים או כדי לצחצח את הזוגיות ולהוליך להקות של מבקרים הולכים על בהונותיהם משכיית חמדה לשכיית חמדה. אין אנו קיימים אך ורק כדי לשמר: מסורת אבות או פלאי טבע, זיכרונות ילדות או חפצי קודש. פן יהיו חיינו לחיי פולחן. העולם אינו מוזיאון. גם הטבע אינו מוזיאון. גם התרבות אינה מוזיאון, מותר לגעת! מותר להזיז, לקרב, להרחיק, לשנות ולהטביע את חותמנו אנו. גע באבן, גע בחי, גע בזולת.

כיצד לגעת? אם הייתי צריך לסכם זאת על רגל אחת ובמילה אחת, הייתי אומר: באהבה.

איש ואישה באהבתם נוגעים זה בזה ואף משנים זה את זה דרך אהבתם. וכן הורה וילדו. אחים ואחיות. אדם וחברו. אדם ותרבותו, מורשת אבותיו. אדם ובית מגוריו.

בתנאי שהנגיעה והשינוי יהיו הדדיים, "דו-סטריים": בעוד אתה משנה את הנפשות הקרובות לך או את סביבתך או את נופך, היה מוכן להינגע ולהשתנות על-ידם. בעוד אתה מעצב את העולם, הנח לעולם לעצב אותך.

ארץ ישראל אינה המוזיאון של אלוהים. שום מקום אינו המוזיאון של אלוהים. שום זולת או חפץ, חי או דומם, אינו חפץ של פולחן. מותר לגעת ומותר לשנות, כל עוד אתה עצמך מוכן להינגע ולהשתנות.

"מעין גנים באר מים חיים ונזלים מן לבנון" שיר השרים ד', ט"ו

"לעולם יקפיד אדם על התעמלות כל אבריו. המשובח שבמיני ההתעמלות הוא שיתעמל עד שיגיעת הגוף תעורר גם את הנפש. כי שמחת הנפש והתעוררותה תבריא הגוף ורבים סרו מחלותיהם בסיבת שמחת הנפש בלבדה."

הרמב"ם / משנה תורה

עיצוב: מיכל סער בליוויים

דוא"ל: hvg@sulam.co.il

קיבוץ דפנה, גליל עליון

04-6901200

רציונל: בריאות וקיימות, ומה שביניהם

הבריאות והקיימות הן בין הנושאים המרכזיים, שהחברה כיום דנה בהן. ההתפתחות המדעית-טכנולוגית הביאה ברכה לעולם, אולם לברכה זו יש השפעות שליליות על איכות החיים (אוויר, מים ועוד) ועל אורח החיים (השמנה, תחלואה ועוד), בפרט, שלא לדבר על קיומו של כדור הארץ, בכלל.

אף על פי שבית ספרנו, "הר וגיא", שתול על פלגי מים, וזרוע בדשאים ובעצים, הוא רואה נכוחה את הבאות, וטווה בחזונו שאיפה לחינוך ערכי, שבין פרטיו מצויים לקיחת אחריות וטיפוח מודעות לערכי קיימות וסביבה.

תכנית "מארג", שפרשה בפנינו את מעגלי הזהות, הפנתה את מבטנו גם לתרבות היהודית, ושאבה ממנה את המוטו של המוצר – ערבות הדדית – מוצר שיהווה ערך ורכיב מרכזי בזהות היהודית שלנו.

מטרות העל, הקשורות לזהות, תתמקדנה בזהות היהודית, זאת באמצעות טקסטים מהמקרא ומספרות חז"ל, התייחסות לדמויות מופת כמו הרמב"ם וכן התייחסות לזהות האזרחית הקולקטיבית, שהרי לא רק "כל ישראל ערביין זה לזה", אלא כל בני האדם ערביין זה לזה, "כי האדם אינו אי".

מטרות העל הלימודיות הן לחשוף בפני כל תלמידי בית הספר מידע על המזון, שאנו אוכלים, ולהבהיר, איך הוא קשור לבריאות ולקיימות בבחינת: "אם אין אני לי – מי לי", ומיד לאחר מכן "וכשאני לעצמי – מי אני". החשיפה למידע תיעשה בדרכים שונות, שיפורטו להלן, ואשר תכלולנה גם פן חווייתי, שקשור, אף הוא, לבריאות – ריקודי העם.

קבוצת מורי החינוך הגופני ישלבו מדי חודש בשיעורי החנ"ג שני מערכי שיעור מקוונים שיעסקו בנושאים מתחום התזונה. כל תלמידי בית הספר מכיתה ז' עד י"ב ילמדו את הנושאים הללו ברמות שונות. מערכי השיעור פותחו ע"י צוות הנהגת "מארג" בשיתוף מורי החנ"ג ובייעוץ שלהם. מערכי השיעור בנושא התזונה כוללים גם טקסטים מן התרבות היהודית, ואלו ייחשפו לתלמידים בשפת המקור ובציון המקור תוך אזכור הדמויות, שמופיעות בטקסטים. השיעורים יזמנו דיון בערכים מתנגשים, המערערים על תפיסות עולם קיימות, כגון: אינדיבידואליות וקפיטליזם לעומת צניעות ושותפות גורל. המתודה היא הצגת מצגות וסרטים, שבסופם יתקיים דיון.

ריקודי העם, הספח התנועתי של המוצר, יתקיימו פעם בחודש בהפסקה הגדולה, שתוארך לחצי שעה – מעגלים מעגלים ברחבת הדשא המרכזי של ביה"ס. לפני ההרקדה ילמדו התלמידים בכיתות את השירים של הריקודים, שילמדו באותו היום. לימוד זה לא יעסוק רק במילים, אלא במה שיש מאחוריהן – היסטוריה, תפיסות עולם, בעיות חברתיות וערכים, שלאורם נכתבו השירים. למידה זו תאפשר לתלמידים לחבר בין המילים למנגינה ולריקוד.

בית ספר "הר וגיא" שוכן בין העמק לבין ההר, ובליבו זורם נחל דן. סביבנו מושבות ומושבים, שבהם מגדלים מוצרי מזון ופרי, ואנו אפופים ביפי הטבע של הגליל הירוק, ונראה, שאלו מקורות ההשראה הפיסיים לתוכנית זו, העוסקת בבריאות ובקיימות.

המקום הוא הגליל – המושבות הראשונות, קשיי החיים עם הקמתן, הערכים שעלו וצמחו באותה תקופה, ייבוש החולה ועוד – אלו פורשים בפנינו נושאי דיון, שקשורים לזהות הציונית שלנו. אלו יוקנו הן ע"י עיון בשירים של ריקודי העם, שהם הם סממן של הציונות, והן ע"י דילמות, שבאמצעותן נקיים שיח מברר זהות, כמו לדוגמה הסוגיה של ייבוש החולה והקשר שלה לקיימות, הסוגיה של גידולים חקלאיים וריסוס אל מול האכלת המונים, אכילת מוצרי חלב ומוצרי בשר אל מול צער בעלי חיים ואל מול "המחיר" היקר של גידול בעלי החיים מבחינה אקולוגית ועוד.

המקורות הבסיסיים להובלת הנושא יהיו: הפסוק "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" מספר דברים (ד' טו'), והדיון בפסוק הינו ממסכת שבת (ל"ב ע"א). פסוק זה מזמן דיון בנושאים, הקשורים לעישון, לנהיגה בשכרות, לדיבור בטלפון הנייד בשעת נהיגה ועוד.

ב. המקור השני – "לעובדה ולשומרה" מספר "בראשית" (ב' טו') והמדרש מקהלת רבה ש"אין מי שיתקן אחריו" (פרשה ז' א') מעמידים במרכז את ערך האחריות לעצמנו ולזולתנו.

טקסטים אחרים יהיו התזונה לפי הרמב"ם, וחזון הצמחונות של הרב קוק – ואלו יילמדו לאור חידושי המדע כיום. כמו כן נדון בטקסטים, שכתב נורדאו, הוגה חזון 'יהדות השרירים', ובאמצעותם נדגיש את חשיבות התנועה.

מקום וטקסטים הם רכיבים, שבונים את זהותנו. טקסטים, שעוסקים בפירותיה של ארץ זבת חלב ודבש, מחד גיסא, ובצו, שניתן לנו בספר בראשית "לעובדה ולשומרה", מאידך גיסא, הם טקסטים המזמנים דיון במושגים כמו "שנת שמיטה" ו"שנת יובל", ומאפשרים דיאלוג בין התלמידים לבין זהותם היהודית.

אנו מאמינים, שעיסוק ברעיון הגשרים שבין אדם לבריאותו ובין אדם לסביבתו יכול לתת בידינו הזדמנות פד לגרום ללומדים לשנות את תפיסת עולמם ועמדותיהם כלפי סביבה ובריאות. כמו כן הוא יסייע לנו לקרוא תיגר על הנחות היסוד של התלמידים, לגרום לשינוי התנהגותי, הנובע מתוך תודעה סדורה ומנומקת, המעוגנת בעולמות תוכן מן התרבות היהודית ומהתרבות הכללית.

לסיום, מי ייתן, והנחל, הנובע מתהומות המחשבה של כולנו, יהווה מקור חוכמה לתלמידינו. אמן!

"וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל";

אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל:

אף על פי שתמצאו אותה מלאה כל טוב, לא תאמרו:

נשב ולא נטע, אלא הוּו זהירים בנטיעות...!

כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים,

אף אתם היו נוטעים לבניכם, שלא יאמר אדם:

אני זקן, כמה שנים אני חי, מה אני עומד ומתייגע

לאחרים? למחר אני מת!...

לפיכך לא יבטל אדם מן הנטיעות,

אלא כשם שמצא - עוד יוסיף ויטע, אפילו יהיה זקן.

מדרש תנחומא, פרשת קדושים

תודות

למפתחי המוצר בצוות הנהגת מארג בבית הספר:

שוש ויינברגר, רונית אטרה, ענבר ארליך, יעל דקלו, גל כהן, איילה כנעני, ריבה מנו, ורד סייפן, ירדנה פרפרי, אושרית קובי, דורית שבח, ויפעת שקלים.

לאנשי צוות מארג:

אלישבע בולג מנחה שנה א'-ב', עמיחי צור מנהל חינוכי במארג – כל ישראל חברים ומנחה בית הספר, חיים פרג – מנהל תחום שנת האות וסופרוויזר של בית הספר, שוקי יניב אלחדד - מנהלת החטיבה לזהות יהודית ב"כל ישראל חברים".

לדורית שבח על ההגהה.

לאודליה רחבי על עימוד התכנים.